МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ Й НАУКИ УКРАЇНИ
Карпатський університет імені Августина Волошина

ПОЛОЖЕННЯ
щодо запобігання та протидії булінгу (цькування)
у Карпатському університеті імені Августина Волошина
(нова редакція)

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою Карпатського університету
ім. А. Волошина
від «31» серпня 2023 р. №8
М. У. Дуб

ВВЕДЕНО В ДІЮ
Наказом ректора Карпатського університету
ім. Августина Волошина
від «01» вересня 2023 р. №01-09\02

м. Ужгород, 2023

І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення щодо запобігання та протидії булінгу (цькування) у Карпатському університеті імені Августина Волошина (далі – Положення) є нормативно-правовим документом, складеним відповідно до чинного законодавства України, зокрема, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про запобігання та протидію домашньому насильству», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькування)» та інших відповідних нормативно-розпорядчих документів Міністерства освіти і науки України, що визначає мету, основні поняття та завдання діяльності закладу, спрямовані на запобігання та протидію булінгу (цькування), формулює механізм реагування та застосування виховних засобів у випадках булінгу (цькування), а також встановлює:

- ✓ заходи, спрямовані на запобігання та протидію булінгу (цькування);
- ✓ порядок подання та розгляду заяв про випадки булінгу (цькування);
- ✓ порядок реагування на доведені випадки булінгу (цькування) та встановлення відповідальності.

1.2. Ключовою метою протидії булінгу (цькування) у Карпатському університеті імені Августина Волошина (далі – Університет) є створення безпечного, доброзичливого освітнього середовища, вільного від насильства будь-яких форм, проявів булінгу (цькування), дискримінації, приниження честі та гідності, а також захист психологічного здоров’я і соціального благополуччя усіх учасників освітнього процесу.

1.3. Головними завданнями, що спрямовані на запобігання та протидію булінгу є:

- ✓ створення безпечного освітнього середовища, що передбачає фізичну та психологічну безпеку усіх учасників освітнього процесу;
- ✓ інформування учасників освітнього процесу з поняттям булінгу (цькування), його видами, проявами, причинами поширення та наслідками;
- ✓ корекція деструктивних поведінкових проявів та недопущення проявів асоціальної поведінки;
- ✓ навчання конструктивним формам спілкування, вирішення конфліктних ситуацій та володіння ефективними прийомами медіації;
- ✓ підвищення рівня самосвідомості здобувачів вищої освіти, розвиток їх емоційного інтелекту, стабільності та адекватного рівня самооцінки і самоконтролю, а також виховання усвідомлення цінності прав і свобод людини, вміння відстоювати свої права та поважати права інших;
- ✓ формування в учасників освітнього процесу нульової толерантності до насильницьких моделей поведінки, усвідомлення булінгу (цькування) як порушення прав людини;
- ✓ заохочення учасників освітнього процесу до активного сприяння попередження, протидії та запобігання булінгу (цькування).

1.4. Суб'єктами реагування на випадки булінгу (цькування) в Університеті, які діють у межах повноважень, що передбачені законодавством та цим Положенням, є: ректор, куратори академічних груп, відповідальна особа з питань протидії булінгу (цькування), науково-педагогічні та інші працівники, комісія з розгляду випадків булінгу (цькування), психологічна служба, студентське самоврядування.

Суб'єкти реагування здійснюють заходи, спрямовані на запобігання та протидію булінгу (цькуванню) в Університеті згідно з Планом заходів щодо запобігання та протидії булінгу (цькуванню).

2. ВИЗНАЧЕННЯ ТЕРМІНІВ

Булінг (цькування) – діяння (дії або бездіяльність) учасників освітнього процесу (однієї особи чи групи осіб), які полягають у систематичному психологічному, фізичному, економічному, сексуальному насильстві, у тому числі із застосуванням засобів електронних комунікацій, що вчиняються стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи та (або) такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого.

Кривдник (булер) – особа, яка вчиняє насильство у будь-якій формі.

Жертва (потерпілий, постраждалий) - особа, яка зазнала насильства у будь-якій формі, тобто щодо якої було вчинено булінг (цькування).

Спостерігачі - свідки та (або) безпосередні очевидці випадку булінгу (цькування).

Сторони булінгу (цькування) - безпосередні учасники випадку: кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності).

Учасники булінгу (цькування) – сторони булінгу (цькування), інші зацікавлені особи у запобіганні та протидії булінгу (цькування) в закладі освіти, передбачені спеціальними законами та залучені до освітнього процесу у порядку, що встановлюється закладом освіти.

Конфлікт - зіткнення протилежно спрямованих, несумісних одна з одною потреб, інтересів, соціальних установок, планів тощо у свідомості окремої особи, яке виникає в міжособистісних взаємодіях окремих осіб чи груп.

Економічний булінг (насильство) - форма булінгу, що включає зумисне обмеження можливості користування або позбавлення їжі, одягу, документів та іншого майна, вимагання коштів, перешкоджання в отриманні необхідних

послуг, примушування до безоплатної праці, інші правопорушення економічного характеру.

Психологічний булінг (насильство) - форма булінгу, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, бойкотування, ігнорування, шантаж та інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи.

Сексуальний булінг (насильство) - форма булінгу, принизливі та образливі дії сексуального характеру, виражені словесно (погрози, залякування, непристойні зауваження, жарти, поширення образливих чуток,) або фізично (погляди, жести, доторкання, поплескування, образливі рухи тіла).

Фізичний булінг (насильство) - форма булінгу, що включає ляпаси, стусани, штовхання, щипання, шмагання, кусання, а також незаконне позбавлення волі, нанесення побоїв, мордування, заподіяння тілесних ушкоджень різного ступеня тяжкості, залишення в небезпеці, ненадання допомоги особі, яка перебуває в небезпечному для життя стані, заподіяння смерті, вчинення інших правопорушень насильницького характеру.

Кібербулінг (насильство) - форма булінгу, що вчиняється за допомогою електронних засобів комунікації (пересилка конфіденційних фото чи знімання відео неоднозначного характеру та подальше поширення в мережу Інтернет тощо).

Наслідок булінгу (цькування) – фізична, психологічна, матеріальна шкода, приниження, страх, тривога, підпорядкування потерпілого інтересам кривдника та/або соціальна ізоляція потерпілого.

Протидія булінгу (насильству) - система заходів, способів та методів, що здійснюються керівництвом Університету та іншими учасниками освітнього процесу у напрямку розслідування випадків насильства, його

припинення, надання допомоги і захисту особі, що постраждала від таких дій, а також відновлення та нормалізації психологічного клімату у колективі.

Запобігання булінгу (насильству) – система заходів, способів та методів профілактики, що здійснюються керівництвом Університету та іншими учасниками освітнього процесу у напрямку підвищення рівня обізнаності щодо форм, причин і наслідків насильства, формування нульової толерантності до насильницької моделі поведінки, небайдужого ставлення до постраждалих осіб, недопущення дискримінаційних проявів тощо.

Безпечне освітнє середовище – сукупність умов у закладі освіти, що унеможливлюють заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди, зокрема, внаслідок недотримання встановлених вимог, норм і правил, шляхом фізичного та/або психологічного насильства, експлуатації, дискримінації за будь-якою ознакою, приниження честі, гідності, ділової репутації, булінгу (цькування).

3. ПРАВА ТА ОВОВ'ЯЗКИ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЩОДО ПРОТИДІЇ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ)

3.1. Права і обов’язки ректора Університету.

Ректор Університету забезпечує створення в Університеті доброзичливого та безпечного освітнього середовища, вільного від будь-яких проявів насильства та булінгу (цькування), у тому числі:

- ✓ затверджує, контролює оприлюднення та виконання плану заходів щодо запобігання та протидії булінгу (цькування);
- ✓ розглядає заяви про випадки булінгу (цькування) від учасників освітнього процесу та приймає рішення щодо проведення розслідування фактів булінгу;
- ✓ скликає Комісію з розгляду випадків булінгу (цькування), де приймається рішення за результатами проведеного розслідування випадків булінгу (цькування) та вживає відповідних заходів реагування;

- ✓ забезпечує виконання заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг учасникам освітнього процесу, які вчинили булінг (цькування), стали його свідками або постраждали від булінгу (цькування);
- ✓ повідомляє уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України та Службі у справах дітей про випадки булінгу (цькування) в Університеті.

3.2. Права і обов’язки здобувачів вищої освіти.

Здобувачі вищої освіти мають право на:

- ✓ повагу людської гідності;
- ✓ безпечний освітній процес, вільний від приниження честі та гідності, будь-яких форм насильства, дискримінації за будь-якими ознаками, експлуатації, пропаганди, агітації тощо, що завдають шкоди здоров’ю (фізичному чи психологічному);
- ✓ отримання соціальних та психолого-педагогічних послуг як особа, яка постраждала від булінгу (цькування), стала його свідком або вчинила булінг (цькування).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані:

- ✓ поважати честь, гідність, права, свободи та законні інтереси всіх учасників освітнього процесу;
- ✓ дотримуватися етичних норм поведінки;
- ✓ дбайливо та з відповідальністю ставитися до довкілля, власного здоров'я та здоров'я оточуючих;
- ✓ дотримуватися установчих документів, правил внутрішнього розпорядку Університету, Етичного кодексу, а також умов договору про надання освітніх послуг;
- ✓ повідомляти керівництво Університету про факти булінгу (цькування) стосовно здобувачів вищої освіти, педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, інших залучених до освітнього процесу осіб,

свідком яких вони були особисто або про які отримали достовірну інформацію від інших осіб.

3.3. Права та обов’язки педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників, а також інших, залучених до освітнього процесу осіб.

Педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники мають право на:

- ✓ захист честі, гідності та повагу;
- ✓ захист під час освітнього процесу від будь-яких форм насильства та експлуатації, у тому числі булінгу (цькування), дискримінації за будь-якою ознакою, від пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю (фізичному чи психологічному);

Педагогічні, науково-педагогічні та наукові працівники зобов’язані:

- ✓ неухильно дотримуватися професійної педагогічної етики;
- ✓ поважати честь, гідність, права, свободи і законні інтереси всіх учасників освітнього процесу;
- ✓ сприяти розвитку у здобувачів вищої освіти поваги до суспільної моралі та суспільних цінностей, зокрема: правди, справедливості, патріотизму, гідності, гуманізму, толерантності, сумлінності, милосердя, працелюбства тощо;
- ✓ захищати здобувачів вищої освіти під час освітнього процесу від будь-яких форм фізичного та психологічного насильства, приниження їх честі та гідності, дискримінації за будь-якою ознакою, пропаганди та агітації, що завдають шкоди здоров'ю (фізичному чи психологічному);
- ✓ пропагувати здоровий спосіб життя серед здобувачів вищої освіти, запобігати вживанню ними та іншими особами на території Університету алкогольних напоїв, наркотичних засобів та іншим шкідливим звичкам;
- ✓ дотримуватись установчих документів, правил внутрішнього розпорядку Університету, Етичного кодексу, виконувати свої посадові обов'язки;

- ✓ повідомляти керівництво Університету про факти булінгу (цькування) стосовно здобувачів вищої освіти, педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників, інших осіб, які залучаються до освітнього процесу, свідком якого вони були особисто або інформацію про які отримали від інших осіб;
- ✓ вживати невідкладних заходів для припинення булінгу (цькування).

3.4. Права та обов'язки батьків неповнолітніх здобувачів вищої освіти.

Батьки здобувачів вищої освіти мають право:

- ✓ отримувати інформацію про діяльність Університету, у тому числі щодо його освітньої діяльності, результатів оцінювання якості освіти, надання соціальних та психолого-педагогічних послуг особам, які постраждали від булінгу (цькування), стали його свідками або вчинили булінг (цькування), про результати навчання своїх дітей (дітей, законними представниками яких вони є) тощо;
- ✓ заявляти щодо фактів булінгу (цькування) стосовно своєї дитини (дитини, законними представниками яких вони є) або інших учасників освітнього процесу;
- ✓ вимагати неухильного, повного та неупередженого розслідування випадків булінгу (цькування) стосовно дитини або будь-якого іншого учасника освітнього процесу.

Батьки неповнолітніх здобувачів вищої освіти зобов'язані:

- ✓ сприяти керівництву Університету у проведенні розслідування щодо встановлених випадків булінгу (цькування);
- ✓ виконувати рішення та рекомендації Комісії з розгляду випадків булінгу (цькування).

4. ОЗНАКИ БУЛІНГУ

4.1. До булінгу в Університеті належать випадки, які відбуваються під час та поза освітнім процесом безпосередньо в його приміщеннях (включаючи навчальні приміщеннями, приміщення для занять спортом чи проведення

заходів, коридори, вбиральні, їдальня, кафе, гуртожиток тощо) та на прилеглих територіях та\або за його межами під час заходів, передбачених освітньою програмою, планом роботи закладу освіти, та інших освітніх заходів Університету.

4.2. Типовими ознаками булінгу (цькування) є:

- ✓ систематичність (повторюваність) дій;
- ✓ наявність сторін – кривдник (булер), потерпілий (жертва булінгу), спостерігачі (за наявності);
- ✓ умисні дії кривдника, наслідком яких є заподіяння жертві булінгу (цькування) психологічної та/або фізичної шкоди, зокрема: словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження переслідування, залякування, дії, спрямовані на обмеження волевиявлення особи та її соціальної ізоляції; неприйнятна поведінка сексуального характеру (принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, образи, жарти, поширення образливих чуток), неприйнятна фізична поведінка (ляпаси, штовхання, щипання, кусання, завдання ударів; інші правопорушення насильницького характеру), що характеризується відсутністю розкаяння у кривдника;
- ✓ дисбаланс (нерівність) сил – різниця у фізичному розвитку кривдника та потерпілого, рівні соціально-психологічної адаптованості, комунікаційних навичок, соціальному статусі, стані здоров’я (наявність інвалідності чи особливих освітніх потреб), ментальному розвитку тощо;

4.3. Проявами, які можуть бути підставами для підозри у фактах булінгу (цькування) проти учасника освітнього процесу в Університеті є:

- ✓ замкненість, уникнення спілкування, тривожність, страх (в тому числі перед появою інших учасників освітнього процесу) або, навпаки, демонстрація повної відсутності страху;
- ✓ ризикована, неврівноважена поведінка;

- ✓ агресія, напади люті, неврівноваженість, зухвала поведінка, схильність до руйнації, нищення, аутоагресії (самоушкодження) чи насильства;
- ✓ зниження когнітивних функцій та здатності до навчання, швидка втомлюваність, втрата концентрації, уповільнене мислення, різка зміна звичної поведінки;
- ✓ відлюдкуватість, уникнення спілкування, занижена самооцінка, наявність почуття провини;
- ✓ депресивні стани, суїцидальні прояви;
- ✓ явні фізичні ушкодження та намагання приховати травми та обставини їх отримання, ознаки поганого самопочуття (нудота, головний біль, кволість тощо);
- ✓ наявність фото-, відео- та аудіоматеріалів фізичних або психологічних знущань, сексуального (інтимного) характеру;
- ✓ наявні пошкодження або зникнення майна та (або) особистих речей;
- ✓ ізоляція, невідвідування Університету, виключення з групи, небажання інших учасників освітнього процесу спілкуватися.

Вищезазначений перелік проявів не є вичерпним і може свідчити не лише про наявність випадків булінгу (цькування), а й про інші прояви насильства.

5. ЗАХОДИ, СПРЯМОВАНІ НА ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЮ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ)

5.1. Діяльність, спрямована на запобігання та протидії булінгу (цькування), що сьогодні справедливо вважається однією з найбільш поширених проблем освітніх закладів усіх рівнів та істотно збільшує ризик суїциду серед молоді, призводить до ескалації агресії і насильства в колективі, зниження успішності, емоційних і невротичних проблем - є постійним системним процесом в Університеті, що покликаний:

- ✓ виявляти факти булінгу (цькування) та (або) потенційні ризики його виникнення;

- ✓ визначати та здійснювати усі необхідні заходи, способи і методи щодо ефективного вирішення ситуацій булінгу (цькування) та/або усувати потенційні ризиків таких ситуацій.

5.2. З метою вищезазначеного, Університет повинен дотримуватись таких складових функцій:

- ✓ інформування – розміщення необхідних документів та іншої інформації, що стосуються запобігання та протидії булінгу (цькування) на усіх інформаційних ресурсах Університету;
- ✓ моніторинг – систематичне спостереження, у тому числі засобами анонімного опитування, анкетування учасників освітнього процесу щодо булінгу (цькування);
- ✓ профілактика - своєчасне попередження відхилень у психічному та особистісному розвитку, міжособистісних стосунках, запобігання конфліктним ситуаціям в освітньому процесі, попередження наркоманії, алкоголізму, суїцидів, расової і соціальної нетерпимості, аморальному способу життя тощо;
- ✓ психологічна просвітницька робота - підвищення психологічної культури серед учасників освітнього процесу у процесі проведення виховних заходів у формі командоутворюючих ігор, занять і вправ серед студентів з метою досягнення і утримання належного соціально-психологічного клімату групи;
- ✓ діагностика – періодичне соціальне і психологічне вивчення здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників, груп і колективів, моніторинг соціальних процесів та психічного розвитку окремих студентів, визначення причин, що ускладнюють особистісний розвиток, навчання та взаємини в колективі;
- ✓ корекція (психотерапія) – здійснення психолого-педагогічних заходів з метою усунення відхилень у психічному та особистісному розвитку і поведінці, подолання різних форм девіантної поведінки, психосоматичних станів у жертв булінгу (цькування) (з можливістю

застосування методів психокорекції та загальної психотерапії у разі можливості та необхідності);

- ✓ реабілітація – надання своєчасної та ефективної психолого-педагогічної і соціальної допомоги студентам, які перебувають у кризовій життєвій ситуації, з метою адаптації їх до умов навчання в Університеті та соціального середовища.

5.3. Запобігання булінгу передбачає роботу за такими напрямками:

- ✓ ознайомлення професорсько-викладацького складу Університету з ключовими ознаками, особливостями прояву та поширенням булінгу у різних його формах, а також набуття ними навичок розпізнавання ознак насильства та маніпуляцій;
- ✓ просвітницька робота відповідальних осіб та психологічної служби Університету серед студентства щодо профілактики конфліктних ситуацій, попередження насильства з використанням основних форм просвітницької та виховної роботи, зокрема: психологічних консультацій, проведення бесід, тренінгів, рольових ігор, міні-лекцій, круглих столів, диспутів, кінолекторіїв, організації тематичних заходів та акцій, спільних переглядів та обговорень тематичних відеосюжетів, матеріалів засобів масової інформації, особистого досвіду, виступів провідних спеціалістів у системі профілактичної роботи щодо подолання різноманітних форм агресивної поведінки, пропагування здорового способу життя тощо;
- ✓ профілактична робота відділу відповідальних осіб та психологічної служби Університету серед студентської молоді як своєчасне попередження відхилень у психічному та особистісному розвиткові, міжособистісних стосунках, запобігання конфліктним ситуаціям в освітньому процесі, попередження наркоманії, алкоголізму, суїцидів, расової і соціальної нетерпимості, аморальному способу життя та ін.;
- ✓ формування правосвідомості і правової поведінки здобувачів вищої освіти та інших учасників освітнього процесу відповідальності за своє

життя, розвиток активності, самостійності, творчості, створення умов для самореалізації особистості;

- ✓ формування правосвідомості і правової поведінки здобувачів вищої освіти та інших учасників освітнього процесу щодо відповідальності за своє життя, розвиток активності, ефективного мислення, самостійності, творчості, створення умов для самореалізації особистості;
- ✓ формування у педагогічних, науково-педагогічних і наукових працівників навичок ідентифікації насильства як у своїй поведінці, так і в поведінці здобувачів вищої освіти та інших учасників освітнього процесу, з метою формування умінь відокремлювати існуючу проблему;
- ✓ створення в Університеті умов недопущення булінгу та відповідного середовища для профілактики та боротьби з негативними соціально-педагогічними наслідками цього явища;
- ✓ залучення сторонніх провідних спеціалістів-практиків у системі профілактичної роботи з виступами щодо подолання різноманітних форм агресивної поведінки серед підлітків.

5.4. Планування заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькування) здійснюється за результатами моніторингу стану фізичного та емоційно-психологічного середовища, з'ясування причин, ризиків виникнення випадків булінгу (цькування) в Університеті.

Заплановані заходи повинні:

- ✓ спрямовуватись на задоволення потреб Університету у створенні безпечного освітнього середовища;
- ✓ мати індивідуальне та групове спрямування, а також вимірювані показники ефективності;
- ✓ розповсюджуватись на всіх учасників освітнього процесу.

Зміст запланованих антибулінгових заходів слід відображати такими темами:

- ✓ явище булінгу, його вплив на всіх учасників освітнього процесу;
- ✓ антибулінгове законодавство;

- ✓ відновлення та нормалізація психологічного клімату у колективі після випадку булінгу (цькування) тощо.

5.5. План заходів, що спрямований на запобігання та протидію булінгу (цькування) в Університеті розробляється напередодні навчального року з урахуванням пропозицій територіальних органів (підрозділів):

- ✓ Національної поліції України;
- ✓ центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я;
- ✓ головного органу у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну правову політику;
- ✓ служб у справах дітей та центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Ректор Університету протягом навчального року забезпечує проведення моніторингу ефективності виконання плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькування) та внесення до нього змін (за потреби, але не рідше двох разів на навчальний рік). Такий моніторинг здійснюється шляхом:

- ✓ індивідуального оцінювання учасників освітнього процесу (анкетування, інтерв'ю, інші форми опитування, застосування проективних методик, самооцінювання тощо);
- ✓ групового оцінювання (спостереження, аналіз інституційної діяльності закладу освіти тощо).

6. ПОРЯДОК ПОДАННЯ ТА РОЗГЛЯДУ ЗАЯВ ПРО ВИПАДКИ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ)

6.1. Учасники освітнього процесу, яким стало відомо про факти булінгу (цькування), стороною або свідками якого вони стали чи підозрюють його вчинення по відношенню до інших осіб за зовнішніми ознаками, або про які

отримали достовірну інформацію від інших осіб, зобов'язані невідкладно повідомляти ректора Університету.

6.2. Розгляд та неупереджене з'ясування обставин випадків булінгу (цькування) здійснюється відповідно до поданих заявниками усних чи письмових заяв (особисто чи засобами зв'язку, в т.ч. електронного) про випадки булінгу (цькування), що повинні бути належно зареєстрованими у журналі реєстрації заяв про випадки булінгу (цькування). Таку реєстрацію здійснює відповідальна особа з питань протидії булінгу (цькування), якою призначається науково-педагогічний працівник Університету та до функцій якої належать прийом та реєстрація заяв про випадки булінгу (цькування) з подальшим повідомленням ректора Університету. Інформація про відповідальну особу та її контактний телефон оприлюднюється на офіційному веб-сайті закладу.

6.3. Заяви у письмовій формі подаються учасниками освітнього процесу державною мовою на ім'я ректора Університету, що є головою Комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) Університету відповідно до Законів України «Про освіту» та «Про звернення громадян». Усні заяви повинні бути зафіксовані у письмовій формі й зареєстровані відповідно до порядку внутрішнього діловодства Університету з урахуванням повної конфіденційності й заборони розголошення відомостей, що містяться у зверненнях громадян без їх згоди, та іншої інформації, якщо це негативно впливає на права й законні інтереси громадян, а також заборони їх переслідування за подання звернення і неприпустимість примушування до його подання.

Заява, окрім загальних відомостей (прізвище, ім'я, по батькові, адреса фактичного проживання заявника, контактний телефон, особистий підпис, дата подання), статусу (постраждалий чи свідок булінгу) повинна містити розгорнутий виклад фактів з вказанням джерел отриманої інформації щодо фактів булінгу (цькування). Початком розгляду заяви є день її надходження та реєстрації.

6.4. Ректор Університету у разі отримання заяви або повідомлення про випадок булінгу (цькування):

- ✓ невідкладно у строк, що не перевищує однієї доби, повідомляє територіальний орган (підрозділ) Національної поліції України (підрозділ ювенальної превенції), принаймні одного з батьків або інших законних представників неповнолітньої особи, яка стала стороною булінгу (цькування);
- ✓ викликає (за потреби) бригаду екстреної (швидкої) медичної допомоги для надання медичної допомоги;
- ✓ повідомляє центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді з метою здійснення оцінки потреб сторін булінгу (цькування), визначення соціальних послуг і методів соціальної роботи, забезпечення психологічної підтримки й надання соціальних послуг;
- ✓ ініціює невідкладне розслідування факту булінгу (цькування), із визначенням уповноважених осіб, що здійснюється протягом 3 робочих днів з дати подання заяви про випадок булінгу (цькування);
- ✓ для прийняття рішення за результатами розслідування скликає засідання Комісії з розгляду випадків булінгу (цькування) не пізніше ніж упродовж трьох робочих днів із дня отримання заяви або повідомлення.

6.5. Комісія з розгляду випадків булінгу (цькування) (далі – Комісія) керується у своїй діяльності законодавством України й іншими нормативними актами, створюється та скликається наказом ректора, в кожному окремому випадку надходження заяв про випадки булінгу (цькування) не пізніше ніж через три робочі дні з дня надходження відповідної заяви або повідомлення.

Діяльність комісії ґрунтується на принципах: законності, верховенства права, поваги й дотримання прав і свобод людини, неупередженого ставлення до сторін булінгу (цькування), відкритості і прозорості, конфіденційності й захисту персональних даних, невідкладного реагування, комплексного підходу до розгляду випадку булінгу (цькування), нетерпимості до булінгу (цькування) і визнання його суспільної небезпеки.

До складу Комісії входять: ректор Університету (голова Комісії), відповідальна особа з питань протидії булінгу (цькування) та інші зацікавлені особи за рішенням ректора (педагогічні, науково-педагогічні, психолог, медичний працівник та інші особи).

Формою роботи Комісії є засідання, дату, час і місце проведення якого визначає її голова. Засідання Комісії є правомочним у разі участі в ньому не менш як двох третин її складу. Порядок денний запланованого засідання та доводиться до відома членів Комісії, заявника та інших зацікавлених осіб у день, що передує дню засідання разом із наданням необхідних матеріалів в електронному або паперовому вигляді.

Рішення з питань, що розглядаються на засіданні Комісії, приймаються шляхом відкритого голосування більшістю голосів від затвердженого складу Комісії, реєструються в окремому журналі та зберігаються в паперовому вигляді з оригіналами підписів всіх членів Комісії. У разі рівного розподілу голосів голос голови Комісії є вирішальним. Під час проведення засідання Комісії її секретар веде протокол. Для забезпечення достовірності протоколу й уникнення можливих довільних тлумачень позиції і висловлень учасників, засідання можна здійснювати аудіозапис засідання Комісії, про що необхідно попередити його учасників. Особи, залучені до участі в засіданні Комісії, зобов'язані дотримуватися принципів діяльності Комісії, зокрема, конфіденційності та мають право ознайомлюватися з матеріалами, поданими на розгляд Комісії, ставити питання по суті розгляду, надавати пропозиції та висловлювати власну думку з питань, що розглядаються.

Голова Комісії під час залучення до її засідань сторонніх осіб доводить до їх відома принципи діяльності Комісії, зокрема, щодо необхідності дотримання конфіденційності інформації.

За потреби до участі в засіданні Комісії також можуть бути залучені сторони булінгу (цькування): один з батьків або законних представників кривдника та потерпілого та інші зацікавлені сторони.

6.6. До повноважень Комісії належать:

- ✓ збір інформації щодо обставин випадку булінгу (цькування), зокрема, пояснень сторін, свідків та інших зацікавлених осіб;
- ✓ об’єктивний розгляд та аналіз зібраних матеріалів за результатами проведеного розслідування щодо з'ясування обставин на підставі заяви про булінг (цькування);
- ✓ визначення сторін булінгу (цькування), можливих причин та необхідних заходів для їх усунення;
- ✓ прийняття рішення про наявність/відсутність обставин, що обґрунтовують інформацію, зазначену у заяві про випадок булінгу (цькування);
- ✓ планування заходів стабілізації психологічного клімату у колективі, формування емпатії між сторонами булінгу (цькування) та надання соціальних та психолого-педагогічних послуг сторонам булінгу (цькування), в тому числі із залученням необхідних фахівців із надання правової, соціальної та іншої допомоги тощо;
- ✓ формування рекомендацій для педагогічних, науково-педагогічних, наукових працівників закладу освіти щодо доцільних методів навчання та організації роботи зі сторонами булінгу (цькування) та їх батьками або законними представниками;
- ✓ формування рекомендацій для батьків або законних представників особи, яка стала стороною булінгу (цькування).

7. ПОРЯДОК РЕАГУВАННЯ НА ДОВЕДЕНІ ВИПАДКИ БУЛІНГУ (ЦЬКУВАННЯ) ТА ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

7.1. Комісія, розглядаючи випадок булінгу (цькування): з’ясовує обставини на підставі заяви про булінг (цькування), визначає сторони булінгу (цькування), його причини та наслідки, вживає заходи щодо усунення причин, приймає рішення щодо застосування засобів виховного впливу на кривдника (булера), вирішує питання щодо забезпечення психологічної підтримки та можливості захисту потерпілої сторони (жертви) від подальших випадків

булінгу (цькування) і надання соціальних та психолого-педагогічних послуг учасникам освітнього процесу, які вчинили булінг, стали його свідками або постраждалою стороною. а також сприяє стабілізації психологічного клімату у колективі.

7.2. Заходи виховного впливу реалізуються педагогічними, науково-педагогічними працівниками Університету із залученням необхідних фахівців із надання правової, психологічної, соціальної та іншої допомоги, в тому числі територіальних органів (підрозділів) служб у справах дітей та центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді тощо та мають на меті забезпечити дотримання прав та інтересів сторін булінгу (цькування), необхідне виховання та освіту, соціальну та психолого-педагогічну допомогу. Такі заходи застосовуються у разі наявності факту булінгу (цькування) в Університеті по відношенню до кривдника, потерпілого та свідків для відновлення та нормалізації відносин між учасниками освітнього процесу після випадку булінгу (цькування) з метою створення (відновлення) сприятливого для навчання та роботи освітнього середовища.

7.3. Ректор Університету забезпечує виконання заходів для надання соціальних та психолого-педагогічних послуг здобувачам освіти, які вчинили булінг, стали його свідками або постраждали від булінгу (цькування) в тому числі залучення (за потреби) необхідних фахівців із надання правової, психологічної, соціальної та іншої допомоги тощо.

Психолог Університету у межах своїх посадових обов'язків:

- ✓ діагностує стан психологічного клімату в колективі, в якому відбувся булінг (цькування) та за результатами діагностики розробляє план корекційної роботи з кривдником та свідками із залученням батьків (законних представників);
- ✓ розробляє та реалізує програму індивідуальної реабілітації для потерпілого від булінгу (цькування);

- ✓ розробляє профілактичні заходи для академічної групи, в якій зафіксовано випадок булінгу (цькування), для батьків або законних представників;
- ✓ здійснює супровід науково-педагогічних працівників, які забезпечують освітній процес для академічної групи, в якій зафіксовано випадок булінгу (цькування);
- ✓ забезпечує надання психологічного супроводу здобувачів вищої освіти, які постраждали від булінгу (цькування), стали його свідками або вчинили булінг (цькування).

Науково-педагогічні працівники, які забезпечують освітній процес групи, у якій зафіксовано випадок булінгу (цькування), забезпечують:

- ✓ виконання рекомендацій Комісії щодо доцільних методів навчання та організації роботи з здобувачами вищої освіти, причетними до булінгу (цькування) та їхніми батьками (законними представниками);
- ✓ дотримання правил поведінки здобувачами вищої освіти в Університеті, що визначені установчими й іншими нормативними документами Університету та законодавством;
- ✓ укладання спільно із здобувачами вищої освіти правил взаємодії у колективі під час освітнього процесу в Університеті.

Батьки (або законні представники) здобувачів вищої освіти зобов'язані виконувати рішення та рекомендації Комісії.

7.4. У разі підтвердження Комісією факту булінгу (цькування), за результатами розслідування, ректор Університету зобов'язаний повідомити уповноважені органи Національної поліції (ювенальної поліції) та службу у справах дітей.

У разі, якщо Комісія не кваліфікує випадок як булінг (цькування), а конфліктом, що не носить систематичний характер, однак постраждалий не згоден з цим, то він може одразу звернутись до органів Національної поліції України із заявою, про що ректор Університету зобов'язаний повідомити постраждалого.

Потерпілий чи його представник можуть одразу звертатися до уповноважених органів Національної поліції України (ювенальної поліції) та службу у справах дітей з повідомленням про випадки булінгу (цькування).

7.5. Особи, винні у здійсненні булінгу (цькування) в Університеті, несуть цивільну, дисциплінарну, адміністративну та кримінальну відповідальність відповідно до чинного вітчизняного законодавства.

Відповідальність за вчинення булінгу (цькування) визначена ст. 173-4 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Булінг (цькування), що вчиняється:

- ✓ стосовно малолітньої чи неповнолітньої особи або такою особою стосовно інших учасників освітнього процесу, внаслідок чого могла бути чи була заподіяна шкода психічному або фізичному здоров'ю потерпілого, тягне за собою накладення штрафу від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин;
- ✓ групою осіб або повторно протягом року після накладення адміністративного стягнення, тягне за собою накладення штрафу від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин;
- ✓ малолітніми або неповнолітніми особами віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років, тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин;
- ✓ малолітньою або неповнолітньою особою віком від чотирнадцяти до шістнадцяти років, тягне за собою накладення штрафу на батьків або осіб, які їх замінюють, від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від сорока до шістдесяти годин.

Неповідомлення керівником закладу освіти уповноваженим підрозділам органів Національної поліції України про випадки булінгу (цькування) учасника освітнього процесу тягне за собою накладення штрафу від п’ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправні роботи на строк до одного місяця з відрахуванням до двадцяти процентів заробітку.

ПЛАН ЗАХОДІВ
заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькування)
у Карпатському університеті імені Августина Волошина
на 2023\2024 навчальний рік

№	Назва заходів	Термін виконання	Відповідальні особи
1.	Розроблення плану заходів, що спрямовані на протидію булінгу (цькування)	До початку навчального року	Проректор з науково-педагогічної роботи та стратегічного менеджменту, психологічна служба
2.	Роз'яснення учасникам освітнього процесу антибулінгового законодавства	Вересень 2023	Декан факультету, куратори академічних груп
3.	Проведення просвітницької роботи антибулінгового спрямування	Постійно	Психологічна служба, куратори академічних груп, студентське самоврядування
4.	Просвітницькі заходи до Всеукраїнського тижня з протидії булінгу «СТОП булінг»	Вересень-жовтень 2023	Психологічна служба, студентське самоврядування
5.	Проведення круглого столу на тему: "Розірви коло насильства" з нагоди щорічної ініціативи «16 днів проти насильства»	Листопад – грудень 2023	Психологічна служба, куратори академічних груп, студентське самоврядування
6.	Моніторинг формування безпечного освітнього середовища	Листопад 2023, березень 2024	Проректор з науково-педагогічної роботи та стратегічного менеджменту, психологічна служба
7.	Надання консультацій науково-педагогічним працівникам та здобувачам вищої освіти з питань дій щодо запобігання та протидії булінгу (цькування)	Постійно	Проректор з науково-педагогічної роботи, психологічна служба

8.	Презентація та обговорення на тему: «Кібербулінг: безпека віртуального спілкування»	Грудень 2023	Психологічна служба, куратори академічних груп
9.	Проведення моніторингу ризиків виникнення насильства серед здобувачів освіти	Двічі на навчальний рік	Психологічна служба
10.	Проведення тижня толерантності	Березень 2024	Декан факультету, куратори академічних груп, студентське самоврядування
11.	Опитування учасників освітнього процесу та інших зацікавлених осіб щодо випадків булінгу (цькування) в Університеті	Упродовж навчального року	Психологічна служба, студентське самоврядування
12.	Проведення тренінгу «Альтернативні методи вирішення конфліктів»	Квітень 2024	Психологічна служба, куратори академічних груп
13.	Проведення дискусійного круглого столу з нагоди Міжнародного дня протидії булінгу	Травень 2024	Психологічна служба, куратори академічних груп, студентське самоврядування
14.	Проведення тренінгів «Профілактика булінгу серед студентства»	Постійно	Психологічна служба, куратори академічних груп
15.	Перегляд фільмів, соціальних відеороликів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу (цькування)	Періодично впродовж навчального року	Декан факультету, куратори академічних груп, студентське самоврядування